

Žid kupčuje z vsem. Žid daje na upanje in največ plačuje z žganjem in tako je siromašni a dobri in marjivi gališki kmet prišel na beraško palico, padel v bedo in v obup, kateri ga je končno spravil do tega, da se je spuntal.

Obžalujemo od srca vse grozovitosti, katere so se zgodilo, še bolj pa obžalujemo razmere, katere so proizročile revolucijo, kajti revolucija ni bila posledica niti protisemitskih niti socijalnodemokratskih agitacij, ampak jedino in izključno vnebovpijočih ekonomičnih razmer, katerih so krivi v prvi vrsti židje, poleg njih pa veleposestniki, takozvana šlahta, in vlada.

Vlada pa je ob koncu revolucijskega gibanja razglasila v dveh okrajih naglo sodbo, v triintridesetih okrajih pa obsedno stanje. Razgnala je nebroj društev in zatrla mnogo časnikov ter sploh začela preganjati vse, sedanjemu političnemu sistemu na Gališkem sovražne stranke ali z drugimi besedami, porabila je revolucijo, da podpre in utrdi politično moč šlahčičev in z njimi zvezanih židov. Konfiskovala je ustavne pravice, namesto da bi bila z zdravimi in energičnimi reformami naredila konec sedanjim razmeram.

Nam se zdi to neodpusten greh, kateri ne more ostati brez odmeva v parlamentu in naravnost povemo, da se uprav sramujemo pred svetom, da imamo vlado, katera postopa na tak način. Najčudnejše pa je, da so se za dotične odredbe izrekli tudi ministri Kaizl, Baernreither in Wittek, kateri se sicer vedno postavljajo na moderno stališče, v tem slučaju pa so posnemali Windischgraetza in Haynaua.

Povedali smo to, da se ne bo mislilo, da vsi Slovenci odobravajo vladne odredbe kajti drugi slovenski listi niso smatrali za potrebno protestovati proti vladnem postopanju.

Politični pregled.

Sprava. — Ministerski predsednik grof Thun kuje spravo mej Nemci in mej Čehi. Jeden del začete akcije je že končan. Posvetoval se je s pooblaščenici mladočeške stranke in s češkimi veleposestniki ter jim razložil vodilne misli zakonskega načrta o jezikovnem vprašanju. Ker se drži ta načrt načel ravnopravnosti in enakovrednosti vseh jezikov, se Čehi niso izrekli proti njemu. Z Nemci se grof Thun še ni dogovarjal. Posredovanjem trgovinskega ministra Bärnreitherja se mu je pač posrečilo, pridobiti nemško-liberalne veleposestnike iz Češke za to, da se udeležijo neobveznih zaupnih posvetovanj, a morda se niti to ne zgodi, ker so štajerski veleposestniki odločni nasprotniki vseh pogajanj in ker so druge nemške stranke z veliko strastjo napadle veleposestnike ter jim očitajo izdajstvo. Vse kaže, da se Thunovi poskusi izjalove in da ne pride do tega, kar Thun namerava, namreč, doseči mej Čehi in Nemci porazumljenje glede jezikovnega zakona in potem preklicati jezikovne naredbe ter jih nadomestiti z zakonom, uveljavljenim na podlagi § 14.

Nepotrjen zakonski načrt. — Deželni zbor dolenjeavstrijski je bil na predlog poslanca dr. Koliska lani sklenil, da mora biti nemščina jedini in izključni učni jezik na vseh

ljudskih in meščanskih šolah na Nižjeavstrijskem. S tem so hoteli Nemci preprečiti ustanovitev čeških šol, katera postane neizogibna, ker se češko prebivalstvo na Nižjem Avstrijskem silno množi. Cesar tega zakonskega načrta ni potrdil. Umevno je, da to Nemcem ni po volji.

Ogerska in Hrvatska. — Mej ministerskim predsednikom baronom Banffyjem in hrvatskim banom grofom Kuehenom je nastal iz doslej še ne natančno znanih vzrokov konflikt. Sodi se, da se hoče ban umakniti s svojega mesta oziroma da je baronu Banffyju posreči, ga izpodriniti.

Proti Schönerer-Wolfovemu izdajstvu. — Nemška katoliška ljudska stranka je na dan sv. Petra in Pavla uprizorila v Bolcanu na Tirolskem sijajno manifestacijo, naperjeno proti nemškemu radikalizmu. Na shod se je zbralo nad 10.000 kmetov. Shod je otvoril načelnik konservativnega kluba v Bolcanu. Prvi je govoril posl. Zallinger, za njim urednik Pranger, na zadnje pa posl. baron Dipauli. Gover poslednjega je bil znamenit tudi v narodnostnem oziru. Dipauli je naglašal zvestobo Tirolcev veri in cesarju ter rekel: O nemštvu, ki propoveduje odpad od vladarske hiše, ne mara Tirolec ničesar slišati. Mi ne potrebujemo plavice, tirolski orel je naše znamenje, črno-rumena je naša barva. Tirole Tirolcem! Ne potrebujemo jih, potovalnih apostolov novopaganskega nemštva in si ne damo zapovedati od tujcev. Zagovarjali smo vedno pravične nemške interese in ako so v nevarnosti, vemo, kaj je naša dolžnost, Netenje narodnostnega boja v Avstriji je greh proti Avstriji. Avstrija ne more biti ne nemška, ne slovenska. Avstrija je Avstrija in ostane Avstrija! — Sijajna manifestacija v Bolcanu je vzbudila silno senzacijo.

Revolta v Gališki. — Velikanski izgredi, kateri so se primerili zadnje tedne na Gališkem, so dali povod, da je vlada v dveh okrajih — Nowi Szacz in Limanowa — razglasila naglo sodbo, v triintridesetih drugih okrajih pa izjemne naredbe. To sredstvo je pomagalo v toliko, da se večji izgredi niso več primerili. Odločilno je v tem oziru seveda uplivalo vojaštvo, katerega je v Gališki nad stotisoč a je vendar komaj zadostovalo za ohranitev miru. Vlada je siteranje ustavnih pravic porabila v to, da je zatrla celo vrsto socijalno-demokratskih listov in časopisov, ter dala zapreti več sto izgrednikov. Sistiranje upravnih pravic se splošno obsoja ker je bilo popolnoma nepotrebno. Mir in red bi bila vlada lahko tako naredila, saj ima dovolj vojaštva na razpolago, a da je sistirala ustavo, se smatra splošno kot dokaz, da hoče na ta način podpreti nesrečno Gališko vladajočo kliko šlahčičev, kateri so nastalih izgredov največ krivi.

Volitve na Nemškem. — Ožje volitve na Nemškem so se vršile v znamenju koncentracije. Vlada je poklicala vse stranke na boj proti socijalnim demokratom in temu klicu so se tudi vse stranke odzvale. Tako se je zgodilo, da so si liberalne stranke pri ožjih volitvah prisvojile celo vrsto mandatov, dasi so pri prvih volitvah popolnoma propadle. Jedino konservativnim in katoliškim volilcem se imajo liberalci zahvaliti za dobljene mandate. Strankarske razmere v drž. zboru so take, da nobena stranka nima odločilnega upliva in da bo imela prvo besedo katoliška stranka, katera je najštevilnejša in najkompaktnejša. Katoliški centrum je jamstvo, da ne dobi prevlade reakcija, je pa jamstvo, da se bode na socijalnem polju kaj delalo, kajti naj kdo reče o centru kar hoče, jedno mu mora priznati, da je resnično socijalnoreformativna stranka.

Novo italijansko ministerstvo. — Težak porod! Po Rudinijevem odstopu je kralj dolgo časa zaman iskal moža, kateremu bi se bilo posrečilo, sestaviti novo vlado. Naprosil je najodličnejše može, naj sestavijo novo vlado, a vsak poskus se je izjalovil. Končno je to nehvaležno nalogo prevzel general Pelloux. Sestavil je ministerstvo, katero sme računati na podporo parlamenta, dokler nič ne stori — ki pa bo padlo tisti

trenotek, ko bi se lotilo težkega dela, bodisi s kruto silo za-
treti republikansko in socialistično gibanje ali pa temu pogubnemu gibanju narediti konec z reformami, socialnimi in političnimi. Ministerstvo ima malo nadej rešiti obupajoči položaj in zato namerava zasedanje parlamenta pretrgati, da dobi vsaj za nekaj časa proste roke.

Novo francosko ministerstvo. — Melinovo ministerstvo je padlo, ker so republikanski oportunisti in radikali skupno glasovali za to, naj se vlada ne opira na monarhiste, ampak samo na republikance. Ko pa je nastala potreba, sestaviti iz oportunistov in radikalcev novo ministerstvo, se je brž pokazalo, da teh dveh strank ni lahko spraviti pod jeden klobuk. Šele po jako dolgih pogajanjih se je posrečilo, sestaviti novo vlado, katera pa v sebi nikakor nima jamstev trajnosti. Brisson, novi ministerski predsednik, je precej prazna glava. Najmarkantnejši osebi novega ministra sta Bourgeois in vojni minister Cavaignac. Brisson se je v parlamentu predstavil s programom, kateri je tako sestavljen, da so se sicer lahko z njim zadovoljile vse republikanske stranke, kateri pa je sestavljen samo za parado. Novo ministerstvo se označuje kot neradikalno ministerstvo radikalne stranke. Najsi ostane Brissonovo ministerstvo samo epizoda, je vendar obžalovati, da je pahnilo v pozabo večletnega ministra zunanjih del, Hanotaue, kateri se je odlikoval po izredni sposobnosti in je bil znatno utrdil francosko-rusko zvezo, kateri radikali niso tako naklonjeni, kakor oportunisti in monarhisti.

Španjsko-ameriška vojska. — S Španjsko gre h koncu. Stoletna korupcija se grozno maščuje. Dasi tudi Amerikanci ne napredujejo tako, kakor so upali, vendar ni dvoma, da doženo vojno sijajno General Shafter je v bližini Santjage izkreal 17.000 mož in z njimi krenil proti mestu, v čegar zalivu je španjsko brodovje stalo. Minoli teden je prišlo tam mej Španjci in Amerikanci do bitke, vsled katere so se Španjci morali umakniti v svoje utrdbe pri Santjagu. Tedaj je bilo jasno, da pride kmalu do odločilnega boja. General Shafter se je pripravil na naskok na Santjago. V noči od sobote na nedeljo je admiral Cervera s svojim brodovjem poskusil uteci iz pristana Santjago, a ni se mu posrečilo. Prišlo je do pomorske bitke, pri kateri je bilo španjsko brodovje uničeno. Morda pade zdaj Santjago hitro, a čim se to zgodi, je Kuba na pol izgubljena. Filipine so za Španjsko že popolnoma izgubljene. Španjska je sicer pod poveljstvom admirala Camare poslala neko brodovje proti Filipinom, a to ne bo dosti opravilo. Brodovje je tako slabo, da prišedši v Suez ni moglo naprej. Moralo je popravljati ladje. Ko so bile popravljene, pa tudi ni moglo odriniti, ker ni imelo premoga in ker ni mogla plačati prevoznine. V tem so se ustaši na Filipinih porazumeli z Ameriko in proglasili neodvisnost Filipin ter ustanovili republiko, katera je priznala ameriški protektorat. Poraz pri Santjagu utegne postati usodnega upliva za monarhijo na Španjskem. Republikanci se močno gibljejo in kdo ve, če ne bo kraljica-regentinja primorana, zapustiti z mladim kraljem Španjsko.

Obrtnija.

Ali pridejo posojilnice tudi na boben?

Spisal Ivan Lapajne.

Naj se nikdo ne čudi, ako govorimo o smrti naših posojilnic, ki so večinoma komaj v plenicaš še. Če tudi pri denarnih zavodih ne velja pesniški izrek: „Kar se rodi, smrti zori“, vendar jetreba tudi na to misliti, kdaj

in kako se utegnejo naše posojilnice razrušiti, ali bolje rečeno, na to je gledati, da se ne bi porušile. Ali je mar to tako lahko? Nikakor ne! V normalnih razmerah je zelo težko, denarni zavod osnovati. Kedar je pa enkrat ustanovljen, ga je v normalnih razmerah še težje razdreti. Pri Slovencih se tudi ni pripetilo, da bi se bil denarni zavod porušil. Pa vsaj tega tudi ne želimo. Kako nas še zdaj, ko je že četrto stoletje minolo, peče, da se je bila zavarovalna banka „Slovenija“ za nas Slovence tako sramotno podrla. No, hvala Bogu, od takrat ni bilo več sličnega zavoda, ki bi bil prišel v konkurs. Doživeli smo sicer pred nekaterimi 10 leti, da se je bila razšla nekaj let obstoječa posojilnica na Gorenjskem. Toda pri tej ni nihče škode trpel. Denar je bila v posojilnico največ le ena oseba utaknila, in to ga je čez leto dni ali koliko časa že zopet odtegnila, pa se je likvidacija te posojilnice kolikor le mogoče enostavno izvršila. Občutljivejša je znabiti za prizadete člane likvidacija neke posojilne zadruge na Primorskem, ki je lani redno poslovanje ustavila; pa tudi pri tej ni čuti, da bi bili upniki kaj izgubili; znabiti še udje ne bodo veliko prizadeti. O novih likvidacijah naših denarnih zadrug pa ni slišati nikjer na Slovenskem, in tako se bode „Tagespoštino“ škodoželjno prorokovanje o bodočih podrtijah nekih slovenskih posojilnic na Štajarskem izjalovilo.

Vendar moramo Slovenci ipak previdni biti. Če nam od 150 posojilnic, kolikor jih skoro štejemo, le ena to sramoto učini, da „krido“ naredi, nam s tem večjo britkost učini, kakor jo je bil svetopisemski izgubljeni sin svojemu očetu; kajti oče je bil tega sina zopet našel, polomljeni denarni zavod se pa ne dá več uravnati; kajti te je hudournik, povodenj, ki razdira mostove, dere bregove in dela sploh grozno škodo.

V svarilo povemo naj iz statistike avstrijskega posojilništva, da so drugod v Avstriji večkrat slučajni likvidacij in konkursa pri posojilnicah.

V 22 letih se je v Avstriji 4490 posojilnic registrovalo, toda tudi 830 razšlo. Od teh 830 jih je re 739 likvidiralo, t. j. prostovoljno razšlo. V 91 slučajih pa je bil konkurs.

Kako so se ti konkurzi vršili in izvršili, koliko so udje, koliko upniki izgubili, o tem seveda molči statistika; o tem govore le sodnijski akti. Da so ti žalostni, to je lahko razumeti. Kaj je povzročilo konkurs, si lahko le mislimo. Bila so gotovo izneverjenja, goljufige, pomanjkljivo knjigovodstvo, napačna pravila, ki so morebiti dovoljevala, da so odborniki tudi na posodo jemali ali poroki bili ali celo oboje itd. Znabiti je bil ta in oni zavod le v rokah in oblasti ene osebe; morebiti se drugi odborniki za zavod nič brigali niso. V nekaterih slučajih ni bilo nič nadzorstva; v mnogih slučajih se je teh in enakih grehov več nakupičilo. Zato svarimo vse upravnike slovenskih denarnih zavodov, da so vselej in proti vsem previdni, delavni in v denarnih rečeh do skrajnosti nezaupni. Potlej se ni bati, da bi prišla slovenska posojilnica na boben.